

Iva Kurelac, Dinko Zavorović: šibenski humanist i povjesničar, Gradska knjižnica »Juraj Šižgorić«, Šibenik, 2008, 107 str.

Godine 2008., u vrijeme obilježavanja 400. obljetnice smrti, znanstvenoj i široj javnosti nedovoljno poznatog života i rada Šibenčanina Dinka Zavorovića, Gradska knjižnica »Juraj Šižgorić« u Šibeniku objelodanjuje knjigu *Dinko Zavorović: šibenski humanist i povjesničar* Ive Kurelac.

Monografija o Dinku Zavoroviću (o. 1540–1608) donosi opširnije, detaljnije, ali i dotad izostale podatke i nova saznanja o uglednom Šibenčaninu, njegovu životu, značenju njegove humanističke djelatnosti i doprinosu povijesti hrvatskog humanizma.

Na temelju temeljitog proučavanja notarskog i općinskog arhiva grada Šibenika mlada znanstvenica iznijela je bibliografske podatke o Dinku Zavoroviću i rodoslovlje njegove obitelji, ukazala je na veze koje je ugledna obitelj Zavorović njegovala sa znamenitim dalmatinskim obiteljima, a značajnu je pozornost posvetila rukopisima Dinka Zavorovića, njihovoj analizi i značajkama.

U opsegom skromnoj, ali nadasve vrijednoj pisanoj ostavštini Dinka Zavorovića valja svakako izdvojiti djelo *Trattato sopra le cose di Sebenico* u kojemu je iznio određene podatke o lošoj mletačkoj upravi i vlasti u rodnom gradu, što je rezultiralo njegovim četverogodišnjim progonom iz Šibenika. Humanistički osviješten rodoljub, proučavatelj i pisac hrvatske povijesti pokazao je interes i za povijest Bosne svojim za života jedinim tiskanom djelom *Ruina et presa del regno della Bossina* (Venecija, 1602), ali i za pjesništvo, što potvrđuje pohvalna pjesma, nažalost jedini Zavorovićev sačuvani lirski tekst na hrvatskom, upućen Jurju Barakoviću i njegovom znamenitom spjevu *Jarula*. Zavorovićevo kapitalno djelo oko kojega se stvorio čitav »književni skandal« jest *De rebus Dalmaticis (O dalmatinskoj povijesti)* kojim si je priskrbio naziv prvog modernog historiografa. Iako je prva verzija sadržavala deset knjiga, Zavorović je spletom okolnosti, ostavši bez prve verzije, bio prisiljen iznova pisati knjigu o povijesti Dalmacije. Krajem 1598. godine Zavorović se upoznaje s franjevcem Robertom Bonaventurom Britancem kojemu posuđuje rukopis na prosudbu, no on mu se više nije javio niti mu je vratio rukopis. Nada da će od spomenutog britanskog franjevca dobiti korisne savjete kojima će poboljšati svoje djelo ubrzo se pretvorila u strah da se rukopis ne objavi pod tuđim imenom. O tom neugodnom iskustvu i misterioznom nestanku Roberta Bonaventure Britanca, glavnog krivca prema Dinku Zavoroviću za nestanak prvotnog rukopisa njegova djela *Povijest Dalmacije*, Šibenčanin bilježi u dvjema poslanicama Tomi Suričeviću, šibenskom arhiepiskopu koji ga je upoznao s britanskim svećenikom. Iz poslanica se doznaje da je dotični Bonaventura vrlo dobro poznao humanističke discipline, posebice povijest. Zadivljen njegovim znanjem i upućenošću u povijesne događaje u Dalmaciji, Zavorović je oduševljeno prihvatio Bonaventurinu ponudu za kritičkim čitanjem njegova povijesnog djela. Zavorović piše da »... kada me jednog dana molio da mu pokažem deset knjiga koje sam napisao uz svijeću, ja, koji sam takvog čovjeka silno cijenio, nisam mogao da mu ne dam da ih pregleda i da (ih) odmah

ispravi budući da su vrvjele kojekakvim pogreškama... Potom sam se, izigran od njega, u strahu da drugi ne bi sebi pripisali moje napore i muke, okrenuo novim naučima pa sam prvu knjigu, prošaranu pogreškama, u cijelosti preoblikovao u novu».

Iznova napisana povijest Dalmacije sadržavala je osam knjiga i dovršio ju je 1602. godine pod naslovom *De rebus Dalmaticis libri octo*. Unatoč tomu što djelo nije nikada tiskano, ono je, ističe autorica, zbog svoje popularnosti vrlo često bilo prepisivano tako da je danas poznata druga verzija djela, redakcijom razdijeljena u pet knjiga, *De rebus Dalmaticis, libri quinque*.

Istaknuvši nedostatak historiografskih istraživanja kada je riječ o »književnom skandalu« oko britanskog svećenika, autorica posebno sagledava, analizira i izvještava o Zavorovićevu poznanstvu s Bonaventurom, nesretnoj sudbini Zavorovićeva djela o povijesti Dalmacije i samom Bonaventuri s ciljem da znanstvenoj i široj javnosti predoči drukčiju, širu sliku događaja oko skandala koja se, kako naglašava, u dosadašnjim istraživanjima hrvatskih povjesničara temeljila na, dakako pouzdan, ali subjektivan izvor podataka – Zavorovićevim poslanicama Suričeviću, zanemarujući pitanje tko je zapravo Robert Bonaventura Britanac.

Rubertus Bonaventura Britanus, pravim imenom Robert Turner (ili Robart Torner) bio je ugledni rimokatolički svećenik, profesor govorništva i etike na prestižnim europskim sveučilištima u 16. stoljeću, pisac zapaženih djela iz područja retorike (*Sermo panegyricus de divi Gregorii Nazianzeni corpore...translato, Epistolae aliquot, Roberti Turnerii Devonii oratoris et philosophi Ingolstadtensis panegyrici duo*) kojega je Dinko Zavorović upoznao preko zajedničkog prijatelja Tome Suričevića. Na temelju iscrpnog istraživanja autorica ističe relevantan podatak o godini Bonaventurine smrti kojim se napokon razjašnjavaju mnoge nejasnoće oko gubitka prve verzije rukopisa *De rebus Dalmaticis* i pokazuje da je dotični svećenik potpuno nepravedno ocrnjen kao prevarant. Činjenica da Robert Bonaventura Britanac umire 1599. godine, godinu dana nakon što je posudio Zavorovićev rukopis *De rebus Dalmaticis*, što nisu znali ni Zavorović ni Suričević, potvrđuje, ističe Iva Kurelac, »da nije riječ o pukom prevarantu čija je uloga u nas najčešće interpretirana u negativnom svjetlu«.

U nepovoljnim hrvatskim političkim prilikama u kojima se razvijaju i cvatu humanistička misao i bogata humanistička djelatnost prožete snažnim osjećajem rodoljublja njegovih predstavnika i velikim zanimanjem za domoljubnu problematiku i povijest, uz brojna imena koja su se upisala u hrvatsku humanističku historiografiju poput primjerice Jurja Šižgorića, Ludovika Crijevića Tuberonu, Vinka Pribojevića, Mavra Orbinija, Jakova Lukarevića, Fausta Vrančića, Ivana Tomka Mrnavića valja svakako pribrojiti i Šibenčanina Dinka Zavorovića.

Monografija *Dinko Zavorović: šibenski humanist i povjesničar* hvalevrijedan je rezultat znanstvenoistraživačkog rada mlade znanstvenice koja je ukazavši na značaj tog hrvatskog pisca, prvog hrvatskog novovjekovnog historiografa i pisca dalmatinske povijesti doprinijela boljem upoznavanju Zavorovićeve intelektualne djelatnosti i nesumnjivo mu osigurala spas od zaborava.